

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Gymnasieelevers syn på konflikter och vad denna kan bero på

Dler Hamasaied & Matilda Sörenson

LAU690

Handledare: Anita Franke

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT08-2611-205

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Gymnasieelevers syn på konflikter och vad denna kan bero på
Kön? Bakgrund? Elevdemokrati?

Författare: Dler Hamasaied & Matilda Sörenson

Termin och år: Höstterminen 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Anita Franke

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT08-2611-205

Nyckelord: gymnasieelever, konflikter, elevdemokrati, deliberativa samtal

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats är att undersöka vad gymnasieelever i dagens svenska skola har för inställning till konflikter samt om denna syn har att göra med om eleven själv varit inblandad i en. Vi vill även ta reda på om denna syn har ett samband med graden av elevdemokrati på skolan, eller om det har att göra med medfödda egenskaper som kön eller om man kommer från en invandrarbakgrund. För att nå vårt syfte har vi valt att använda oss av en enkätundersökning där 89 elever från fyra klasser från två skolor i centrala Göteborg deltagit. Vår enkät består av 27 frågor samt ytterligare fem som handlar om den elev som deltar i enkätundersökningen. Vår enkätundersökning visar att majoriteten av de elever vi har undersökt har en positiv syn på konflikter samt att en ännu större del, 68 av 89 stycken, har den undvikande synen på konflikter. Undersökningen visar att majoriteten av de som har befunnit sig i en konfliktsituation är killar samt att de flesta av de elever som har hamnat i en konfliktsituation har en positiv syn på konflikter. Vidare visar vår undersökning att de flesta eleverna som har deltagit i vår undersökning inte vet om elevrådet arbetar med att minska konflikterna på deras skola.

Konflikter finns runt omkring oss hela tiden och naturligtvis är det likadant i skolan. Detta måste vi som lärare i vårt vardagliga arbete vara medvetna om. Konflikter får inte sopas under mattan, eftersom de är en förutsättning, eller i alla fall en möjlighet, för utveckling. Genom att eleverna får möjlighet till att på demokratiska vägar påverka sin utbildning samt att konflikter tas upp till ytan, hanteras och därmed leder till utveckling skapar vi som lärare en sund miljö för lärande.

Innehållsförteckning

	<i>Sida:</i>
1. Inledning	2
2. Litteraturgenomgång och teoripresentation	3
2.1 Konflikter	3
2.2 Elevdemokrati	5
2.3 Sammanfattning av litteraturgenomgången	9
3. Syfte, hypotes och frågeställningar	10
4. Definition av begrepp	11
4.1 Konflikter	11
4.2 Elevdemokrati	11
4.3 Elever med invandrabakgrund	11
5. Metod	12
5.1 Forskningsansats	12
5.2 Datainsamlingsmetod – Enkätundersökning	12
5.3 Urval	13
5.4 Om skolorna och programmen	13
5.5 Genomförande, antal undersökta elever samt bortfall	14
5.6 Bearbetning av material	14
5.7 Validitet och reliabilitet	15
5.8 Etiska överväganden	15
6. Resultatredovisning	16
6.1 Gymnasieelevers syn på konflikter	16
6.2 Hur elever som varit inblandade i konflikter ser på dem	18
6.3 En positiv syn på möjligheter att påverka	19
6.4 Elevrådsrepresentanternas syn på konflikter samt elevdemokrati	21
6.5 Sammanfattning av resultatredovisning	23
7. Diskussion	25
7.1 Metoddiskussion	25
7.2 Resultatdiskussion	26
7.3 Diskussion om vår studies relevans för lärarprofessionen	29
8. Förslag på vidare forskning	29
Referenser	30
Bilagor	

1. Inledning

Konflikter finns runt omkring oss hela tiden, naturligtvis är inte skolan något undantag. Under vår verksamhetsförlagda utbildning, VFU, kom vi båda, liksom många av våra studiekamrater, i kontakt med många konflikter i olika form och på olika nivåer. Detta gjorde att många efterfrågade en kurs i konflikthantering, så även vi. Våra efterfrågningar resulterade i en heldag i konflikthanterings tecken. Där lyftes det fram något som man ofta glömmer bort, att konflikter kan vara positiva eftersom de kan leda till att utvecklingen går framåt eller att luften blir rensad så att man därmed kan starta om på ny kula.

Vi började efter denna temadag att fundera över hur elever ser på konflikter, ser de dem som något negativt och jobbigt eller som en möjlighet till utveckling och förbättring? Nästa fråga vi började grubbla över var varför man har en viss syn på konflikter? Kan det ha att göra med medfödda egenskaper som kön eller om man kommer från en invandrarbakgrund eller har den att göra med hur den skola man går på fungerar? Under vår VFU var vi runt på flera skolor och den bild vi fick var att det var fler konflikter på skolor där elevdemokratin fungerade dåligt, om den alls existerade.

Enligt John Dewey är skolan samhällets viktigaste instrument för socialiseringsprocessen i en demokrati.¹ Deweys demokratiska synsätt är nära sammankopplad med progressivism.² Eleverna ska själva vara med och planera sin inlärningsprocess. Alla ska få komma till tals, då exempelvis målen med utbildningen formuleras och det krävs att man samarbetar för att nå sitt mål. Konflikter kan uppstå vid dessa samarbeten. Om så är fallet ska de lösas på demokratisk väg. Detta arbete gör att utvecklingen går framåt. Denna tanke kan kopplas samman med det vi skrev ovan, att konflikter kan vara positiva då de leder till utveckling. John Dewey förespråkar alltså ett öppet klimat vid konflikter, något vi anser är en nödvändighet för att en skola ska kunna ha en fungerande elevdemokrati. Dewey menar att ett samhälle hela tiden måste utvecklas och utbildas för att det inte ska förfalla.³

2. Litteraturgenomgång och teoripresentation

¹ John Dewey, *Demokrati och utbildning*, Daidalos, 1997 s.56

² <http://www.fotbollslag.com/fotboll/deweys-teorier/>, 2008-12-19

³ Dewey, s.37

Vi kommer i vår litteraturgenomgång att presentera den litteratur vi har använt oss av i vår uppsats. Kapitlet är indelat under två underrubriker, Konflikter och Elevdemokrati. Vi har använt oss av både centrala dokument för den svenska skolan, böcker i de ämnen som är relevanta för oss, samt tidigare forskning, vilken består av både en rapport och uppsatser.

Vi har i arbetet med vår uppsats använt oss av tre teorier. Upphovsmännen till dessa är Arne Maltén, Tomas Englund samt John Dewey. Vi kommer att presentera dessa teorier i samband med genomgången av den litteratur som de har skrivit.

2.1 Konflikter

Arne Maltén "Kommunikation och konflikthantering – en introduktion"⁴

Arne Malténs bok riktar sig bland annat till studenter på lärarutbildningen. Boken består av två delar, den första tar upp kommunikation och relationsbearbetning och den andra delen handlar om konflikter och konflikthantering.⁵ Det är denna andra del som vi har använt oss av i vår undersökning. Efter att ha definierat begreppet konflikt (se 4.1 *Konflikter*) förklarar Maltén hur en konflikt trappas upp. Då vi hamnar i situationer där vi känner oss trängda tar vi till försvarsmekanismer eller anpassningsreaktioner.⁶ Dessa har så väl positiva som negativa sidor. Maltén skriver att utan dessa: "skulle vi vara hudlösa"⁷, men de kan även bli ett hinder då en konflikt ska hanteras.

Det finns olika sätt att se på konflikter: 1) Den undvikande synen 2) Den naturliga synen 3) Den vitaliserande eller interaktiva synen. Den första synen innebär att man ser konflikter som något negativt och att de därför ska undvikas.⁸ Maltén menar att konflikträdsla är vanligt hos svenskar i jämförelse med exempelvis sydlänningar. Har man den naturliga synen på konflikter upplever man dem som något naturligt. Man anser att konflikter inte alltid är negativa. Har man den tredje synen ser man konflikter som något positivt, att de vitaliserar och leder till självkritik. Konflikter är alltså, enligt detta synsätt, välgörande eftersom de leder till utveckling. Skolan är fylld av konflikter på olika nivåer, därför menar Maltén att åsiktsskillnader ska debatteras. Därigenom kommer eleverna att lära sig hur en konflikt analyseras och hanteras.

Hos många av oss råder alltså konflikträdsla och vi ser och upplever konflikter som något negativt. Därför vill vi inte möta dem utan istället undvika dem. "*De flesta ligger lågt, tiger stilla eller håller sig undan, i förhoppning om att orosmolnen skall blåsa förbi*"⁹. Det finns många orsaker till varför de flesta vill undvika konflikter: de kan vara rädda för konsekvenserna, kanske vill de inte bryta mot den generella normen och därmed tappa ansiktet. Man kan se konflikter som något positivt och konstruktivt, de behöver inte ses som skadliga eller destruktiva. Genom konflikter sker utbyte av idéer, oenigheter blir en kreativ kraft vilket skapar dynamik för grupper och organisationer. Ett visst mått av spänning och dynamik är nödvändig för såväl personlig som institutionell utveckling.

Det kan finnas stora vinster när en konflikt är välskött. Framgångsrik hantering av oenigheter och skiljaktigheter kan utveckla människors individualitet. Människor kan även växa genom att lita mer på varandra då deras behov och idéer ingår i gemensamma lösningar vilket i sin tur leder till kollektiv framgång som ytterligare stärker så väl relationer som individualitet.

⁴ Arne Maltén, *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*, Studentlitteratur, 1998

⁵ Ibid., s.7

⁶ Ibid., s.147

⁷ Ibid., s.147

⁸ Ibid., s.151ff

⁹ Ibid., s.151

Maltén beskriver tre olika nivåer där konflikter återfinns: individnivå, gruppnivå samt organisationsnivå.¹⁰ I vår undersökning fokuserar vi på konflikter på gruppnivå. Det finns olika typer av konflikter på denna nivå: Pseudokonflikter eller kommunikationskonflikter, Intressekonflikter, Sakkonflikter, Rollkonflikter samt Värde – och värderingskonflikter.

Tomas Englund *"Deliberativa samtal som värdegrund – historiska perspektiv och aktuella förutsättningar"*¹¹

Tomas Englunds skrift är en strategi Skolverket har tagit fram för att stödja utvecklingsarbetet med värdegrundsfrågor i skolan. Syftet med texten är att ge en bakgrund till skolans demokratiuppdrag.¹² Fredrik Modigh och AnnSofi Persson-Stenborg skriver i förordet att skolväsendets främsta uppdrag i dag är att utveckla elevernas demokratiska kompetens, vilket de menar sker i möte med andra.

Englund har utvecklat det deliberativa samtalets teori. Denna grundar sig på deliberativ kommunikation. Enligt Englund är de deliberativa samtalen samtal:

där olika uppfattningar och värden kan brytas mot varandra med "en strävan efter att individen själv tar ställning genom att lyssna, överväga, söka argument och värdera, samtidigt som det finns en kollektiv strävan efter att finna värden och normer som alla kan enas om" (Skolverket Dnr 2000: 1613 s. 6).¹³

Den deliberativa demokratisynen, utvecklad inom modern demokratiforskning, sätter kommunikation, eller samtal, i centrum. Enligt denna demokratisyn är kommunikationen ett demokratiskt samhälles bärande element. Då den deliberativa demokratisynen appliceras på utbildningsväsendet utvecklas och tydliggörs skolans demokratiska uppdrag.

Deliberation kopplas samman med demokratibegreppet och ska ses som en syn på hur en demokrati kan fungera. Englund skriver att: "Man måste bli enig om vad man är oenig om"¹⁴. Det deliberativa samtalet leder till att man börjar respektera olika uppfattningar samt att man kan komma överens trots dem.

För att en deliberativ demokrati ska fungera krävs det att medborgarna har en deliberativ attityd, vilket är ett långsiktigt projekt. Enligt Englund är det i skolan som dessa attityder kan grundläggas.

Johan Gejhed och Hanna Granér *"Barn av vår tid Kriminella ungdomsgäng, segregering och klass – vardagen på en skola i Landskrona?"*¹⁵

Johan Gejhed och Hanna Granérs uppsats är ett examensarbete framlagt på lärarutbildningen vid Malmö högskola 2007. Uppsatsen består av två delar. I den första delen vill författarna utifrån teorier om etnicitet, klass och ungdomsproblematisering göra en diskursanalys av problembilden som har getts av Landskrona med omnejd.¹⁶ Del två är en presentation av en enkätundersökning gjord på en gymnasieskola i Landskrona, i vilken eleverna har fått ge sin uppfattning om vardagen på skolan. Det är denna andra del som vi har koncentrerat oss på i vår uppsats. Slutligen gör författarna en analys av relationen mellan elevernas uppfattningar samt problembilden av Landskrona.

¹⁰ Maltén, s.157

¹¹ Tomas Englund, *Deliberativa samtal som värdegrund – historiska perspektiv och aktuella förutsättningar*, Skolverket, 2000

¹² Ibid., s.3ff

¹³ Ibid., s.5

¹⁴ Ibid., s.5

¹⁵ Johan Gejhed & Hanna Granér, *"Barn av vår tid Kriminella ungdomsgäng, segregering och klass – vardagen på en skola i Landskrona?"*, Malmö högskola, 2007

¹⁶ Ibid., s.3

Gejhed och Granér har valt att presentera resultaten av enkätundersökningen i tabellform, indelade efter områden de vill fokusera på utifrån elevernas svar.¹⁷ Enkätundersökningen visar att eleverna, med ett fåtal avvikelser, är nöjda med sin skolvardag.¹⁸ Det finns dock en stor spridning gällande bilden av gängbildningar på skolan, vilket gör att författarna inte kan säga att dessa enbart är problematiska. Gejhed och Granér konstaterar dock att gängen på skolan påverkar eleverna. Undersökningen visar även att de som bor i områdena runt omkring Landskrona är mer negativt inställda till så väl skolvardagen som till gängen i skolan. De ser skolan som en ”problemskola”.

Konflikter på gruppnivå

Innan en konflikt kan hanteras måste en analys göras av den.¹⁹ Bland annat måste man ta reda på vilken nivå en konflikt ligger på: individnivå, gruppnivå eller organisationsnivå. Det är konflikterna på gruppnivå som vi har koncentrerat oss på i vår undersökning. Dessa konflikter är interpersonella och handlar ofta om makt. Det finns olika former av konflikter som man kan hamna i på gruppnivå: Kommunikationsnivå, vilka exempelvis kan uppstå på grund av missförstånd, Sakkonflikter, exempelvis en konflikt om hur ett arbete ska läggas upp, Rollkonflikt, uppstår exempelvis då de krav en elev har på sig från skolan krockar med de krav de har på sig på fritiden, Intressekonflikter, uppstår då var och en endast ser till sina egna intressen samt Värde- och värderingskonflikter, vilka exempelvis kan handla om etiska problem eller politiska åsikter. Då en interpersonell konflikt ska hanteras måste de inblandade närma sig problemet öppet, man måste lyssna på varandra.²⁰ Om detta inte är fallet kan konflikten bli lång och svårhanterlig. Maltén skriver att konfliktanalysen är den inledande delen i ett konfliktmöte.²¹ Efter denna kan eventuellt konflikten lösas. På alla konflikter finns det dock inte en lösning därför brukar man istället prata om konflikthantering.

2.2 Elevdemokrati

Centrala dokument för svenska skolan

Tankar om demokrati genomsyrar flera av de centrala dokument som finns för den svenska skolan. I vår undersökning är det relevant att se vad det står om elevdemokrati i de centrala dokumenten, framförallt för att vi ska kunna skapa oss en bild över vad elevdemokrati innebär utifrån dessa dokument. I Lpf 94 under punkt 1.1 ”Skolans värdegrund och uppgifter” kan man läsa:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt deltaga i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har.²²

Det går även att läsa om elevdemokrati under punkt 2.3 ”Elevernas ansvar och inflytande”:

¹⁷ Gejhed & Granér, s.28

¹⁸ Ibid., s.32ff

¹⁹ Maltén, s.155ff

²⁰ Ibid., s.160

²¹ Ibid., s.174

²² Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, s.4

De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen.²³

Som synes finns det ingen direkt definition av vad elevdemokrati innebär, men man kan ändå uttyda en tendens om vad begreppet handlar om enligt beslutsfattarna. Även i skollagen, i kapitel 5 2§, kan man läsa om elevdemokrati: *Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas.*²⁴

I "Lärares yrkesetik", antagen av Lärarnas riksförbund och Lärarförbundet 2001, kan man läsa att läraren i sin yrkesutövning förbinder sig att: *Stödja elevernas rätt till inflytande över sin utbildning och stärka deras ansvarstagande för sina studier.*²⁵

John Dewey "Demokrati och utbildning"

John Dewey skriver i sin bok att: *"Behovet av undervisning och lärande är så uppenbart för samhällets fotsatta existens att det kan tyckas att vi uppehåller oss orimligt länge vid en truism"*²⁶. Han anser att skolan spelar en viktig roll i de ungas utbildning, men den är inte allt, att leva tillsammans med andra är i sig utvecklande.²⁷ Dewey menar att ett samhälle hela tiden måste utvecklas alternativt utbildas för att det inte ska förfalla. Skolan är nödvändig bland annat för att föra vidare klassisk bildning, exempelvis kunskap om antikens greker och romare – något som fortfarande påverkar oss, men ändå inte är en del av vårt samhälle eller vår generation.²⁸ Enligt Dewey är skolan även viktig eftersom den erbjuder en förenklad miljö i vårt komplexa samhälle. I dagens samhälle måste skolan ha en mer integrerande uppgift än den tidigare haft. Detta lyfter även Dewey fram i sin bok, även om den skrevs i början av förra seklet: *"Skolan har också till uppgift att utifrån varje individs disposition samordna inflytandet från hans olika sociala miljöer"*²⁹.

Även om Dewey framhåller att skolan är nödvändig så påpekar han att undervisningen inte får bli systematisk, utbildningen får inte bli korvstoppning.³⁰ "Learning-by-doing" är Deweys pedagogiska slagord, utbildning liksom utveckling kräver social aktivitet. Med sin slogan kopplar han samman teori och praktik. Vill man tillämpa detta begrepp på hur elever ska kunna lära sig om och känna på demokrati så ska de få möjlighet att praktisera densamma. För att elever ska kunna praktisera demokrati krävs det två förutsättningar: för det första måste skolan utveckla en demokratisk kompetens hos eleverna, för det andra skapa den formella samt informella miljö som krävs för elevernas demokratiutövande.³¹ Deweys uppfattning är att utbildning inte har ett mål, det är ett mål i sig självt.³²

Kommunikation är ett av Deweys centrala begrepp i boken, genom att kommunicera med andra utbildas vi.³³ Begreppet är nära sammankopplat med Deweys tankar om demokrati, vilket han menar är mycket mer än en styrelseform: *"den är i första hand en form av liv i förening med andra, av gemensam, delad erfarenhet"*³⁴. Han betonar skolans betydelse för utvecklingen av en demokrati. För att detta ska ske måste skolan vara öppen mot samhället och eleverna ska få insikt i vad demokrati innebär.³⁵ I skolan ska eleverna lära och känna ett socialt ansvar, lära sig kommunikation och interaktion på ett bra sätt. Att kommunicera med sin omgivning innebär att

²³ Lpf 94, s.13

²⁴ Skollag (1985:1100), kap. 5 2§

²⁵ Lärares yrkesetik

²⁶ Dewey, s.38

²⁷ Ibid. s.37ff

²⁸ Ibid. s.54f

²⁹ Ibid. s.57

³⁰ Ibid. s.42f

³¹ Åsa Brumark, *På väg mot medborgarrollen*, (se komplett internetadress i Referenslistan)

³² Dewey, s.88

³³ Ibid., s.38

³⁴ Ibid., s.127

³⁵ Dewey, s.140

man får en utvidgad och förändrad erfarenhet, man får del av vad andra tänkt och känt och påverkas, på ett eller annat sätt, av detta.³⁶ Deweys idéer har satt sin prägel på den svenska skolan. De värdefrågor och den demokratiuppfattning som återfinns i läroplanerna går att spåra tillbaka till John Deweys skrifter från 1900-talets början.

Deweys demokratiska synsätt är nära sammankopplad med progressivism.³⁷ Eleverna ska själva vara med och planera sin inlärningsprocess, i samarbete med läraren. Alla ska få komma till tals, då exempelvis målen med utbildningen formuleras och de inblandade ska samarbeta. Konflikter som kan uppstå vid detta samarbete ska lösas på demokratisk väg, vilket gör att utvecklingen går framåt.

RoseMarie Kamperin "Försök att påverka – Delrapport 1 En empirisk studie av ungdomars vilja och möjlighet att förändra: analys av tre påverkanssituationer i skolmiljö"³⁸

RoseMarie Kamperins undersökning är en del av ett större projekt: "Ungdomar som politiska aktörer. Kön och makt i skola och lokalsamhälle".³⁹ Projektets syfte är att undersöka erfarenheterna av och former för inflytande i skolan samt i det omgivande samhället hos olika ungdomsgrupper. Forskningsprojektet vill ta reda på hur och om ungdomar agerar i skolan för att påverka samt hur de då nyttjar bland annat regler och resurser i skolan och i samhället runt omkring. Det är viktigt för projektets syfte att skolan undersöks relativt det lokala samhället, förhållandet mellan makro- och mikronivå.

Forskningsprojektet studerar sju klasser i nian från fyra olika skolor i Västsverige både från storstad och mindre orter. I Kamperins rapport presenteras data från två klasser från en skola i en mindre ort. En observatör var med i klasserna under hela skoldagar under två veckors tid, varpå intervjuer utfördes med ungdomarna i mindre grupper. Intervjuer utfördes även med skolledning och klassföreståndare, detta för att få information om hur personalens erfarenheter och skolans formella organisation ser ut då det gäller elevinflytande. I de data som Kamperin presenterar framträder främst tre påverkanssituationer: schemat, skåpen och spanskan. Kamperin skriver i sin rapport att frågan om elevinflytande har varit en offentlig diskussion sedan 1946 års skolkommision, även om frågan om medborgarfostran startade tidigare än så.⁴⁰ Skolkommisionen menade att skolans huvuduppgift var att fostra demokratiska människor och att detta skulle märkas i skolans olika arbetsformer. Eleverna i dagens skola ska fostras till autonoma individer. Detta är något som Kamperin menar märks i skolans kunskapsuppdrag i dag gemfört med hur det tidigare såg ut. Tidigare förmedlade läraren "den rätta" kunskapen till sina elever, men i dag fungerar läraren snarare som en handledare åt eleverna som själva ska söka information och i stort sett sköta sitt eget lärande. Kamperin skriver att detta: "handlar, som det redan gjorde 1946, om individens rätt till delaktighet i de politiska besluten och om en beredskap att axla denna rättighet, det vill säga ett aktivt medborgarskap"⁴¹. Dagens samhälle kräver att den enskilda individen själv orienterar sig i tillvaron vilket gör att eleverna bör få öva sig på detta och även göra det i skolan, detta genom större delaktighet och inflytande.⁴² Kamperin påpekar i sin rapport att det inte finns någon direkt definition av elevdemokrati i Lpo 94 (den Läroplan som är relevant för hennes studie, eftersom denna syftar till att undersöka elever i årskurs 9) även om det står mycket om inflytande. Under rubriken "2.3 elevernas ansvar och inflytande" kan man läsa om

³⁶ Mikael Alexandersson, *John Dewey i vår tid*,

<http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/0040B90F>, 2008-12-19

³⁷ <http://www.fotbollslag.com/fotboll/deweys-teorier/>, 2008-12-19

³⁸ RoseMarie Kamperin, *Försök att påverka – Delrapport 1 En empirisk studie av ungdomars vilja och möjlighet att förändra: analys av tre påverkanssituationer i skolmiljö*, Göteborgs universitet, IPD-rapporter Nr 2005:01

³⁹ Kamperin, s.11ff

⁴⁰ Ibid., s.5f

⁴¹ Kamperin, s.6

⁴² Ibid., s.7f

demokratiska principer som att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig. Kamperin anser dock att denna definition är tillräcklig för sin rapport.

Rickard Nord "Informellt elevinflytande"⁴³

Rickard Nords "Informellt elevinflytande" är en D-uppsats framlagd vid Linköpings universitet vid Institutionen för beteendevetenskap och lärande 2008. Syftet med uppsatsen är att studera lärares upplevelse av hur de i sin undervisning bereder elever ett informellt inflytande samt hur detta kommer till uttryck och gestaltas på såväl grupp- som individnivå.⁴⁴ Nord vill även ta reda på vilka möjligheter, hinder och dilemman som lärarna upplever rörande elevernas informella elevinflytande. Undersökningen är utförd bland lärare som undervisar i årskurs 4 till 6.⁴⁵ Nord har valt att inte alls ta upp formellt elevinflytande, exempelvis elevråd. Den datainsamlingsmetod som Nord har använt sig av är enkäter, dagböcker och fokusgrupper. Dessa har han sedan systematiserat och analyserat, han har alltså använt sig av både en kvantitativ och kvalitativ metod. Resultatet av undersökningen visar att majoriteten av lärarna upplever att elevernas informella inflytande främst rör småsaker.⁴⁶ Nord hänvisar till M. Aspáns undersökning, vilken visar att elever vill ha mer inflytande över aktuella frågor. Han kontrasterar Aspáns undersökning mot Skolverkets rapport "Attityder till skolan 2006", vilken visar att elevernas inflytande har ökat, men att eleverna inte vill vara med och bestämma i så stor utsträckning som de ges möjlighet till. Nord frågar sig slutligen om detta är ett uttryck för att eleverna är nöjda med sitt inflytande inom skolans värld?

Hur elever påverkar

RoseMarie Kamperin presenterar i sin studie hur ungdomar går tillväga då de vill påverka i sin skolvardag.⁴⁷ I första hand vänder de sig till den lärare eller den vuxna person som är ansvarig för det eleverna på något sätt vill förändra. Om eleverna inte når något resultat då de pratat med den ansvarige vänder de sig till rektorn. Det är även rektorn som ungdomarna pratar med då det inte finns någon annan person med tydligt ansvar. En av de påverkanssituationer som Kamperin tar upp, skåpen, har varit uppe för diskussion i elevrådet, men detta nämns knappt i intervjuerna.⁴⁸ Kamperin skiljer i sin rapport på formellt och informellt inflytande. Då de personer som direkt berörs av ett problem själva diskuterar det samt hur det ska lösas handlar det om informellt inflytande. En annan typ av informellt inflytande är det då de som vill påverka vänder sig till någon vuxen som de har ett bra förhållande till, snarare än till den som är direkt ansvarig. Kamperin definierar en påverkanssituation som formell då exempelvis skolledning eller elevråd blir inblandat för att lösa ett problem. Denna senare form av inflytande kan legitimeras av exempelvis Läroplanen. Kamperins studie visar dock att eleverna på den skola hon undersöker inte använder sig av formellt inflytande, undantaget då de direkt vänder sig till rektorn. Undersökningen visar även att det främst är flickor som är aktiva i arbetet med att försöka påverka skolvardagen.

2.3 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Vi har i arbetet med vår uppsats använt oss av Arne Malténs bok "Kommunikation och konflikthantering – en introduktion" för att skapa oss en grund att stå på då det gäller ämnet konflikter. Vi har nyttjat bokens andra del, som handlar om konflikter och konflikthantering. Maltén presenterar i sin bok tre olika sätt som man kan se konflikter på:

⁴³ Rickard Nord, "Informellt inflytande", Linköpings universitet, 2008

⁴⁴ Ibid., s.4

⁴⁵ Ibid., s.38f

⁴⁶ Ibid., s.110f

⁴⁷ Kamperin, s.22

⁴⁸ Ibid., s.78ff

den undvikande synen, den naturliga synen samt den vitaliserande eller interaktiva synen. Konflikter kan uppstå på flera olika nivåer - individnivå, gruppnivå eller organisationsnivå. Vi har i vår uppsats valt att koncentrera oss på konflikter på gruppnivå, vilka är interpersonella.

Tomas Englund sätter i och med sin deliberativa demokratisyn kommunikation i centrum. Det deliberativa samtalet är ett samtal där de inblandade får ge uttryck för sina olika uppfattningar sedan tar de ställning genom att lyssna och värdera vad de andra har sagt. Utifrån detta vill man nå värden som alla kan enas om.

Vi har även använt oss av Johan Gejhed och Hanna Granérs uppsats *"Barn av vår tid"*. Uppsatsen består av två delar och vi har fokuserat oss på den del där det ges en presentation av en enkätundersökning gjord på en gymnasieskola i Landskrona. I den har eleverna fått ge sin uppfattning om vardagen på skolan.

Enligt läroplanerna är en av skolans uppgifter att lära eleverna hur demokrati fungerar samt att uppfostra dem till demokratiska människor. Detta innebär att eleverna ska få praktisera demokrati bland annat genom att få möjlighet till att kunna påverka och vara delaktig i utformandet av undervisningen. John Deweys idéer har satt sin prägel på dagens svenska skola. De värdefrågor och den demokratiuppfattning som återfinns i läroplanerna går att spåra tillbaka till John Deweys skrifter från 1900-talets början. "Learning-by-doing" är Deweys pedagogiska slagord, med vilket han kopplar samman teori och praktik. Vill man tillämpa detta begrepp på hur elever ska kunna lära sig om och känna på demokrati så ska de få möjlighet att praktisera densamma – precis som läroplanen förespråkar. Vi har även i vårt uppsatsarbete använt oss av RoseMarie Kamperins undersökning: *"Försök att påverka – Delrapport 1 En empirisk studie av ungdomars vilja och möjlighet att förändra: analys av tre påverkanssituationer i skolmiljö"*. Hon undersöker erfarenheterna av och former för inflytande i skolan samt i det omgivande samhället hos ungdomar. I sin rapport skiljer Kamperin på formellt- (då exempelvis skolläring eller elevråd blir inblandat för att lösa ett problem) och informellt- (då de personer som direkt berörs av ett problem själva diskuterar det samt hur det ska lösas) inflytande. Även Rickard Nord's D-uppsats framlagd vid Linköpings universitet handlar om det informella inflytande som Kamperin beskriver. Syftet med uppsatsen är att studera hur lärare upplever att de i sin undervisning bereder elever för att använda denna form av inflytande.

3. Syfte, hypotes och frågeställningar

Efter denna litteraturgenomgång och teoripresentation kommer vi nu att presentera vårt syfte och de frågeställningar vi har ställt utifrån detta.

Syftet med denna uppsats är att undersöka vad gymnasieelever i dagens svenska skola har för inställning till konflikter samt om denna har att göra med om eleven själv varit inblandad i en. Vi vill även ta reda på om denna syn har ett samband med graden av elevdemokrati på skolan, eller om det har att göra med medfödda egenskaper som kön eller om man kommer från en invandrarbakgrund. Vår hypotes är att de elever som erfar mycket elevdemokrati på en skola ser konflikter mer positivt än de som inte gör det.

Vi har formulerat följande frågor utifrån uppsatsens syfte:

- I vilken utsträckning är gymnasieelever positivt och negativt inställda till konflikter?
- Påverkas inställning till konflikter av om man själv varit inblandad i dem?
- Hur påverkas denna inställning av graden elevdemokrati som finns på skolan?

4. Definition av begrepp

Vi kommer nedan att ge de definitioner av konflikter, elevdemokrati och elever med invandrarbakgrund som vi har använt oss av i arbetet med vår uppsats.

4.1 Konflikter

Konflikter finns runtomkring oss hela tiden och skolan är inget undantag. Det finns flera olika definitioner av vad en konflikt är, men vi har i vår uppsats valt att använda oss av den definition som Arne Maltén ger i sin bok *"Kommunikation och konflikthantering – en introduktion"*. I denna definierar han en konflikt på följande vis: *"En konflikt uppstår vid en sammanstötning, en kollision eller annan oförenlighet mellan mål, intressen, synsätt, värderingar, grundläggande behov eller*

personlig stil".⁴⁹ Konflikter hör dessutom, enligt Maltén, samman med förändring och utveckling. De krav på ständig utveckling, som finns inom många områden (så även i skolans värld), kan sätta press på individerna som verkar i dessa. Denna press kan leda till spänningar inom eller mellan människor. Vissa upplever dock inte kraven på förändring och utveckling som något pressande eller stressande utan i stället som något stimulerande. Det har alltså att göra med hur man ser på konflikter eller, annorlunda uttryckt, vilken strategi man har för att möta dem.

4.2 Elevdemokrati

RoseMarie Kamperin skriver i sin rapport att hon anser att den definition som anges i Lpo 94 (vilken ju är relevant för henne eftersom hon studerar elever i årskurs 9), även om den inte är direkt, är tillräcklig för den undersökning som hon genomför.⁵⁰ Vi studerar ju dock gymnasieelever i vår undersökning, så till skillnad från Kamperin väljer vi att hänvisa till Lpf 94. Vi formulerar utifrån detta centrala dokument vår definition på följande vis: *Då elever får möjligheten att påverka och vara delaktiga i sin utbildning, men även får kravet på sig att ta ansvar för den och gör det anser vi att elevdemokrati råder.*

4.3 Elever med invandrarbakgrund

Enligt vår definition av invandrarbakgrund ska eleven ha kryssat i att han eller hon inte har svenska som modersmål i den enkät som vi har delat ut. (Se Bilaga 1.) Har man svarat att man inte har svenska föräldrar, men att man har svenska som sitt första språk räknar vi det som att eleven inte har en invandrarbakgrund.

5. Metod

I denna del kommer vi att ge en bild av den metod vi har valt att använda oss av i vår uppsats. Vår forskningsansats, datainsamlingsmetod, urval samt de skolor och program vi har undersökt kommer att beskrivas. Vi kommer även att presentera hur undersökningen har genomförts samt hur många elever som har undersökts, hur vi sedan har bearbetat vårt material. Slutligen kommer vi diskutera validitet och reliabilitet samt etiska överväganden.

5.1 Forskningsansats

Då vårt huvudsyfte är att undersöka vad gymnasieelever har för inställning till konflikter samt om denna har att göra med om eleven själv varit inblandad i en, har vi valt att ta oss an problemet med hjälp av en kvantitativ ansats. Detta har vi gjort genom att använda oss av en enkätundersökning (se beskrivning nedan). Vår undersökning har som all empirisk

⁴⁹ Maltén, s.145ff

⁵⁰ Kamperin, s.8

samhällsvetenskaplig forskning ambitionen att beskriva och förklara fenomen i samhället.⁵¹ Även om större delen av uppsatsen kommer att vara av beskrivande art, så ska vi försöka besvara varförfrågan och därmed försöka ge en förklaring på det problem vi valt att undersöka.

5.2 Datainsamlingsmetod – Enkätundersökning

Det svåraste med att genomföra en fråge- eller enkätundersökning är att ställa valida frågor. Frågorna måste vara välformulerade så att de verkligen frågar om det vi vill ha besvarat, *som man ropar i skogen får man svar*.⁵² För att lyckas med detta har vi tagit hjälp av tidigare undersökningar inom vårt ämne och låtit oss bli inspirerade av frågor som har förekommit i dessa.

Vår enkät består av 27 frågor samt ytterligare fem som handlar om den elev som deltar i enkätundersökningen.⁵³ Fråga 1 och 2 besvaras av samtliga som deltar, men fråga 3 till och med 7 svarar endast de som har svarat Stämmer helt eller Stämmer delvis på fråga 2. Även fråga 8 till och med 17 besvaras av alla. Har eleven besvarat fråga 17 med ett Nej hoppar de till fråga 27. Besvaras däremot fråga 17 med ett Ja går man vidare till nummer 18. Svarar eleven Nej på denna så hoppar även han eller hon till fråga 27, men svarar man Ja så fortsätter man med övriga frågor i enkäten. Fråga 27 besvaras alltså även den av samtliga deltagare i enkätundersökningen. De sista fem frågorna, som handlar om deltagaren, svarar alla på.

Fråga 1 till och med 16 behandlar ämnet konflikter och syftar till att dels ta reda på hur eleverna ser på konflikter, positivt eller negativt, samt om de själva varit inblandade i någon form av konflikt. Dessa frågor besvaras genom att eleven kryssar i ett av alternativen: Stämmer helt, Stämmer, delvis, Stämmer inte alls eller Vet ej. Påståendena som eleverna ska ta ställning till är dels inspirerade av uppsatsen *"Barn av vår tid"* av Johan Gejhed och Hanna Granér (se Litteraturgenomgång).⁵⁴ Större delen av påståendena har vi dock formulerat utifrån Arne Malténs bok *"Kommunikation och konflikthantering – en introduktion"* (se Litteraturgenomgång).

Fråga 17 till och med 27 behandlar elevdemokrati och syftar till att ta reda på hur hög graden av elevdemokrati är på skolan enligt eleverna. Dessa svarar deltagarna på genom att kryssa i Ja eller Nej, bortsett från fråga 26 där man ska numrera i vilken ordning man har vänt sig till olika personer då man har velat förändra något, om man alls har gjort det. På fråga 27 ska eleverna besvara vad de känner att de kan påverka på skolan, här får de kryssa i flera av alternativen: Schemaändringar, Skolans miljö, Undervisningens innehåll och metod, välja Inget alls eller skriva i något själv under Annat. Frågorna rörande elevdemokrati är inspirerade av RoseMarie Kamperins rapport (se Litteraturgenomgång).

Vi har alltså valt att använda oss av fasta svarsalternativ, något vi vet kan leda till problem kanske framförallt för att det är vi som har formulerat dem. Vi har dock försökt att formulera dem så att de är uttömmande samt ömsesidigt uteslutande.⁵⁵ Vi föredrog dock fasta svarsalternativ framför öppna, eftersom de senare är mycket tidskrävande samt att de kan hämma vissa.

5.3 Urval

Det första som måste ske då en kvantitativ undersökning ska genomföras är att en population måste bestämmas, vi måste definiera vilka analysenheter som ska ingå i undersökningen.⁵⁶ Vilka analysenheter är relevant för det som ska undersökas? Eftersom vår uppsats syftar till att

⁵¹ *Metodpraktikan*, Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, Norstedts Juridik AB, 2007, s. 25

⁵² *Ibid.* s.272f

⁵³ Se Bilaga 1.

⁵⁴ Gejhed & Granér, Bilaga 1. "Koll på läget"

⁵⁵ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, *Metodpraktikan*, s.277

⁵⁶ *Ibid.*, s.199

undersöka hur gymnasieelever i dagens svenska skola ser på konflikter, så blir vår population därmed alla gymnasieelever som läser vid en svensk gymnasieskola. Naturligtvis kan vi inte undersöka vad alla tycker utan vi måste göra ett urval, vilket helst ska vara så representativt som möjligt.⁵⁷ Vi valde att undersöka två gymnasieskolor i centrala Göteborg, båda med fler än 1000 elever samt med såväl teoretiska som praktiska program (se beskrivning nedan). Att valen föll på just dessa skolor har att göra med att vi sedan tidigare hade kontakter på dessa skolor. Dessa kontakter gjorde även att valet av klasser som skulle undersökas blev som de blev. Det var dock vi som valde att en klass i ettan och en i tvåan skulle undersökas samt att de elever som skulle delta i enkätundersökningen skulle gå ett program med en samhällsvetenskaplig inriktning, även om det inte behövde vara renodlat samhällsvetenskapligt. Man kan alltså inte påstå att vårt urval var slumpmässigt, även om just denna form oftast är att föredra i fråga om urval till enkätundersökningar eftersom alla då har lika stor chans att delta.

5.4 Om skolorna och programmen

Skola 1 är en stor kommunal skola som är belägen mitt i centrala Göteborg. Skolan har cirka 300 anställda och omkring 2000 elever. Av eleverna kommer en stor del av dem från en invandrarbakgrund. Skolan erbjuder fem nationella och sju specialutformade program. Dessa är både teoretiska och praktiska.

På Skola 1 finns ett elevråd till vilket varje klass väljer representanter. Elevrådet ska fungera som en intresseorganisation för skolans elever och verka för att skolan ska präglas av ett demokratiskt synsätt, vara en fackförening för eleverna och se till att eleverna trivs i skolan.

Enkätundersökningen är gjord i en etta och en tvåa på ett specialutformat program med samhällsvetenskapsinriktning. Programmet är studieförberedande. På det specialutformade programmet arbetar man med globalisering, hållbar utveckling och världskultur.

Liksom Skola 1 är Skola 2 en kommunal skola placerad i centrala Göteborg. På skolan går cirka 1300 elever och 70 lärare är anställda. Dessutom finns flera lärarassistenter, gyminstruktörer samt ett stort ungdomsteam som arbetar mycket nära eleverna, vilket bidrar till en mycket god stämning på skolan. På skolans hemsida kan man läsa att lärarna anser att eleverna har rätt till ett stort inflytande. Skola 2 började förra läsåret med att förbättra skolans elevråd, eftersom det fungerade dåligt. För att lyckas med detta har man bland annat tagit hjälp av en av de tre elevrådstjänstemän som finns anställda inom Göteborgs skolförvaltning. Man har även infört "mindre elevråd" i form av sektorsråd som arbetar under elevrådet.

Skola 2 erbjuder tre nationella, två specialutformade samt ett individuellt program, dessa är både teoretiska och praktiska. Det finns även hörselklasser, vilket gör att det finns specialutrustade lektionssalar.

Vi har, precis som på Skola 1, utfört vår enkätundersökning i två klasser, i en etta och i en tvåa. Eleverna läser på ett specialutformat program med samhällsvetenskaplig inriktning. Detta har en stark koppling till idrott och eleverna ges bland annat möjlighet att träna på skoltid tre gånger i veckan.

5.5 Genomförande, antal undersökta elever samt bortfall

Vi utförde vår enkätundersökning i de fyra klasserna, på de två olika skolorna under lektionstid. Enkäten besvarades i början av lektionerna och vi var båda två närvarande då eleverna fyllde i enkäten. Detta var vi för att de skulle kunna ställa frågor rörande så väl vår uppsats som enkäten.

⁵⁷ Ibid., s.200ff

Antalet elever som deltog i undersökning var totalt 89 stycken. Av dessa går 44 elever på Skola 1 och 45 på Skola 2. Totalt 45 killar och 44 tjejer har besvarat enkäten. I den etta där vi utförde enkätundersökningen på Skola 1 går 30 elever. Den dag vi utförde undersökningen var totalt 1 kille och 2 tjejer frånvarande. Av de som besvarade enkäten är 7 killar utan invandrabakgrund samt 1 kille med invandrabakgrund och 16 tjejer utan invandrabakgrund samt 3 tjejer med invandrabakgrund. I tvåan på Skola 1 går 22 elever. Från denna klass var 1 kille och 3 tjejer frånvarande då enkäten fylldes i. Dessutom var en av de ifyllda enkäterna ogiltig på grund av att den sista sidan, där frågorna om eleven själv finns, inte var ikryssad. 3 killar med invandrabakgrund och 14 tjejer utan invandrabakgrund besvarade enkäten.

I ettan på Skola 2 går totalt 31 elever. 5 killar samt 1 tjej var inte på plats just den dagen då vi genomförde enkätundersökningen. Av de som svarade är 11 killar utan invandrabakgrund samt 6 killar med invandrabakgrund och 8 tjejer utan invandrabakgrund. Tvåan på Skola 2 består av 29 elever. 3 killar och 6 tjejer var inte på plats då undersökningen genomfördes. Av de som svarade var 14 killar utan invandrabakgrund samt 3 killar med invandrabakgrund och 3 tjejer utan invandrabakgrund. Bortfallet av analysenheter är alltså totalt 22 stycken, 10 killar och 12 tjejer samt den enkät som vi ogiltigförklarade. Från början var vår tanke att fler elever skulle delta i undersökningen. Vi ville att även en trea från de två olika skolor skulle besvara våra frågor.

5.6 Bearbetning av material

Då enkätundersökningen väl var genomförd var det dags att sammanställa resultatet. För att få en bra övergripande syn över hur eleverna svarat bestämde vi oss för att använda tabeller. Totalt resulterade detta i 16 tabeller, 8 för varje skola. En tabell för killar respektive tjejer, en för dem som inte har svarat på fråga 3 till och med 7, en tabell för de som har gjort det men inte besvarat fråga 19 till och med 26, en tabell för de som varken svarat på 3-7 eller 19-26 och en tabell för de som tagit ställning till alla påståenden. Dessutom har vi en tabell för att se hur de som har svarat Stämmer helt eller Stämmer delvis på frågorna 14, 15 och 16 har ställt sig till frågorna om elevdemokrati. Slutligen finns det en tabell för de som är elevrådsrepresentanter. Att vi valde att göra just dessa tabeller beror naturligtvis på hur vårt syfte samt våra frågeställningar till uppsatsen är formulerade.

Då tabellerna var färdigställda började vi söka efter likheter, mönster och skillnader i uppfattningar gällande konflikter och elevdemokrati.

5.7 Validitet och Reliabilitet

Våra frågor måste vara specifika, är de otydliga kan undersökningen bli svår att genomföra. Enkäten är grunden i vårt analysredskap och för att veta om redskapet är bra konstruerat bör man fundera över deras validitet.⁵⁸ Mäter våra påståenden det som är relevant för vår undersökning? Är de indikatorer på det specifika fenomen vi vill undersöka? Innan vi bad eleverna på de två gymnasieskolorna att besvara vår enkät hade vi en diskussion med varandra samt med vår handledare, för att kontrollera att frågorna var relevanta och tydligt formulerade. Påståendena i enkäten är ju dessutom byggda på tidigare forskning, just för att få en så hög validitet som möjligt. Detta är ett tips som ges i *Metodpraktikan*.⁵⁹

Validitet säger dock inte allt om huruvida en undersökning är bra eller inte, även reliabilitetsaspekten måste undersökas, är undersökningen tillräckligt noggrann?⁶⁰ Reliabilitet kan kontrolleras genom intersubjektivitet. Om en annan person skulle göra samma undersökning som vi har genomfört, skulle resultatet bli desamma? Vår åsikt är att detta skulle vara fallet. Eleverna hade inte någon tidspress på sig då de besvarade enkäten och vår tro och förhoppning är att de

⁵⁸ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, s.244

⁵⁹ Ibid., s.272

⁶⁰ Göran Bergström & Kristina Boréus, *Textens mening och makt Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, 2005, s.35f

noggrant övervägde varje påstående. Om så är fallet bör resultatet bli likadant om någon skulle göra om undersökningen.

5.8 Etiska överväganden

Innan vi lämnade ut vår enkät till gymnasieeleverna fick de information om undersökningens syfte. Efter detta fick eleverna möjlighet till att tacka nej till att vara med i undersökningen, detta gjorde dock ingen. Vi informerade även samtliga om att deras uppgifter var anonyma samt att de endast skulle komma att användas till arbetet med just vår uppsats. Allt detta är i enlighet med Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska huvudregler: ”*informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet*”.⁶¹ Det ställs även krav på att forskaren under hela arbetet ska ha ett etiskt och neutralt förhållningssätt.⁶² Detta är något vi har försökt att ha.

6. Resultatredovisning

Vi kommer i följande avsnitt att presentera de resultat vi har fått i vår enkätundersökning utefter de frågeställningar vi har ställt. För att tydliggöra resultatet kommer vi att använda oss av diagram.

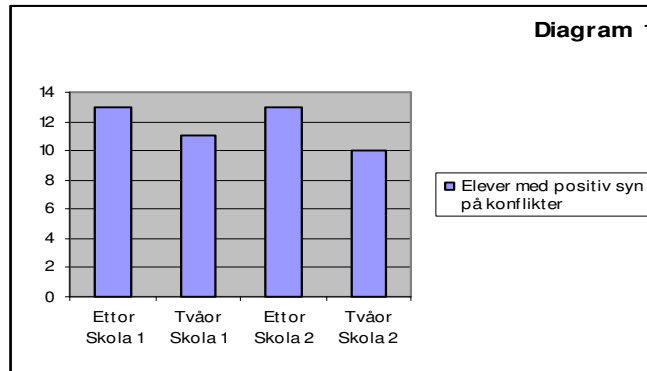
6.1 Gymnasieelevers syn på konflikter

För att ta reda på vilken inställning eleverna har till konflikter har vi valt att se hur de har besvarat fråga 14 ”*Jag tycker att konflikter inte alltid är negativa och att de flesta av dem löser sig själva tids nog*”, fråga 15 ”*Jag tycker att konflikter är något positivt och att de är en utgångspunkt för förnyelse*” samt fråga 16 ”*Konflikter ger en ökad förståelse för andra människor*”. Har de svarat Stämmer helt eller Stämmer delvis på samtliga dessa har vi ansett att de har en positiv syn på konflikter. Har en elev däremot inte kryssat i dessa två alternativ på alla de tre frågorna eller svarat Stämmer inte alls eller Vet ej tolkar vi det som att eleven har en negativ syn på konflikter. Frågorna är ställda för att försöka fånga in de elever som har de synen på konflikter som Maltén kallar *den naturliga synen* samt *den vitaliserande eller interaktiva synen*.⁶³ Har man den naturliga synen på konflikter anser man att konflikter inte alltid är negativa. De som har den vitaliserande eller interaktiva synen på konflikter ser konflikter som något positivt. (För mer information se Litteraturgenomgång 4.1).

⁶¹ http://www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_fix.pdf, 2008-12-12

⁶² http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf, 2008-12-12, Bengt Gustafsson, Göran Hermerén & Bo Petersson, *Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*, s.14

⁶³ Maltén, s.152f

Diagrammet ovan visar att drygt hälften av de 89 elever vi har undersökt anser att konflikter kan vara positiva. Endast i tvåan på Skola 1 är det en klar majoritet av eleverna som har denna positiva syn på konflikter, 11 stycken av 17 (65%). I de övriga tre klasserna rör det sig om ungefär hälften. Av de som är positivt inställda till konflikter är 23 tjejer och 24 är killar. Dessa är en majoritet av de tjejer och killar som har deltagit i enkätundersökningen där 44 killar och 45 tjejer totalt var med.

Enkätundersökningen visar även att majoriteten av de elever som har invandrarbakgrund har en negativ syn på konflikter. Endast 6 av de totalt 16 (37,5%) undersökta anser att konflikter kan vara av positiv natur.

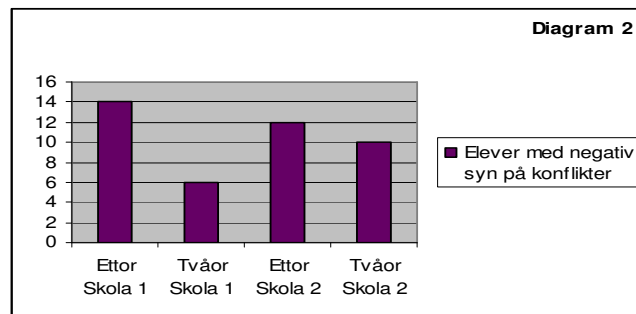

Diagram 2 visar hur många elever i varje klass som har en negativ syn på konflikter. I ettan på Skola 1 har 14 (52 %) elever en negativ syn på konflikter, 10 tjejer och 4 killar. I tvåan på samma skola delar 6 (35 %) elever denna syn, alla av dem tjejer. Diagrammet visar även att det är 12 (48 %) elever i ettan på Skola 2 som ser konflikter som något negativt, 3 tjejer och 9 killar. Av eleverna i tvåan på Skola 2 anser 10 elever (50 %) att konflikter är av negativ natur, 2 av dessa är tjejer och 8 av dem är killar. Totalt har alltså 21 tjejer (48 %) och precis lika många killar (47 %) en negativ syn på konflikter. Av de 42 elever som har den negativa synen på konflikter har 10 (62,5 %) av dem invandrarbakgrund.

Vi anser att en elev har det Maltén kallar *den undvikande synen* på konflikter om de har svarat Stämmer helt eller Stämmer delvis på fråga 12 "Det är upp till var och en att undvika konflikter" och på fråga 13 "Jag undviker konflikter". Har man den undvikande synen på konflikter ser man dem som något negativt och att de därför ska undvikas.⁶⁴

Diagrammen nedan synliggör hur många elever som har en undvikande syn på konflikter. Diagrammen är uppdelade efter hur de har besvarat fråga 14, 15 och 16, det vill säga efter om de har en positiv eller negativ syn på konflikter.

⁶⁴ Ibid., s.151

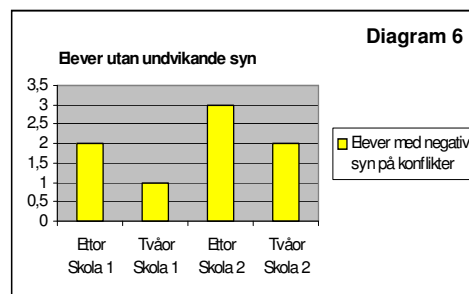
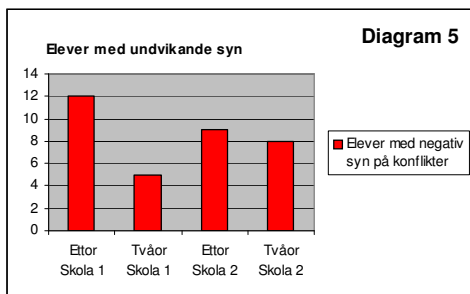
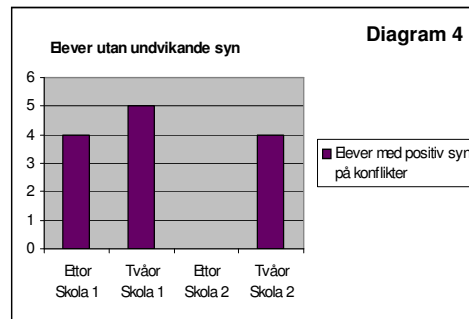
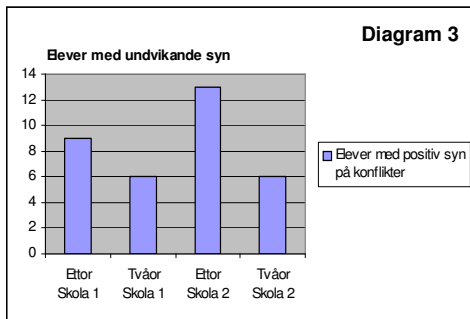

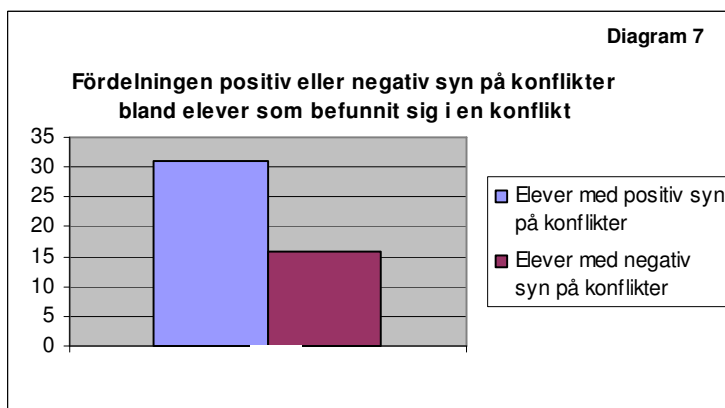
Diagram 3 och 4 ovan visar hur de elever som har en positiv syn på konflikter har besvarat de påståenden som handlar om den undvikande synen, medan diagram 5 och 6 visar detsamma för de elever som har en negativ syn på konflikter. Totalt delar 68 elever (76 %) den undvikande synen på konflikter. 34 av dessa har även en positiv syn på konflikter. Av eleverna i ettan på Skola 1 har 13 tjejer utan invandrabakgrund, 3 tjejer med invandrabakgrund samt 5 killar utan invandrabakgrund den undvikande synen på konflikter. I tvåan på Skola 1 har 10 tjejer utan invandrabakgrund och 1 kille med invandrabakgrund denna syn. Av eleverna i ettan på Skola 2 har 8 tjejer och 10 killar utan invandrabakgrund samt 4 killar med invandrabakgrund den undvikande synen. I tvåan på denna skola har 2 tjejer och 10 killar utan invandrabakgrund samt 2 killar utan invandrabakgrund denna syn.

6.2 Hur elever som varit inblandade i konflikter ser på dem

Påstående nummer 2 på vår enkät lyder: ”*Jag har varit inblandad i en konflikt*”. Har en elev svarat *Stämmer helt* eller *Stämmer delvis* på detta anser vi att denna har varit inblandad i en konflikt. Har en elev svarat *Vet ej* har vi kollat hur han eller hon har besvarat påstående 3 till 7 för att se om eleven har varit inblandad i en konflikt.

I ettan på Skola 1 har 11 elever varit inblandade i konflikter, 5 tjejer och 4 killar utan invandrabakgrund samt 1 tjej och 1 kille med invandrabakgrund. I den tvåan vi har undersökt på denna skola har 10 elever hamnat i en konfliktsituation, 7 tjejer utan invandrabakgrund och 3 killar med invandrabakgrund. I ettan på Skola 2 har 12 elever varit inblandade i en konflikt, 2 tjejer och 7 killar utan invandrabakgrund samt 3 killar med invandrabakgrund. I tvåan på Skola 2 har 14 elever befunnit sig i en konfliktsituation, 11 killar utan invandrabakgrund och 3 killar med. Totalt har alltså 47 av de elever som har deltagit i undersökningen befunnit sig i en konfliktsituation, det vill säga drygt hälften av de totalt 89 eleverna. Den större delen av de som har varit inblandade i konflikter är manliga elever, endast 14 stycken av 47 (30 %) är tjejer. Av dessa har endast 1 invandrabakgrund, vi ska dock komma ihåg att endast 3 tjejer med invandrabakgrund har deltagit i vår enkätundersökning, så det är ju trots allt en tredjedel. Bortsett från tvåan på Skola 1, där det inte går några killar utan invandrabakgrund, så har

majoriteten av killarna i denna ”kategori” befunnit sig i en konflikt. I ettan på Skola 2 har hälften av killarna med invandrabakgrund kryssat i att de har varit i en konflikt. I de övriga klasserna har samtliga killar med invandrabakgrund sagt att de har varit det.

Diagrammet ovan visar att de flesta av de som har varit inblandade i en konflikt har en positiv syn på konflikter, se vår definition för detta under punkt 7.1 Elevers inställning till konflikter. Totalt har 31 av de 47 eleverna (66 %) en positiv syn på konflikter. Endast 4 av de tjejer som har befunnit sig i en konflikt samt 5 av killarna utan invandrabakgrund, som har befunnit sig i samma situation, har en negativ syn på konflikter. Resterande 6 elever utgörs av killar som har en invandrabakgrund.

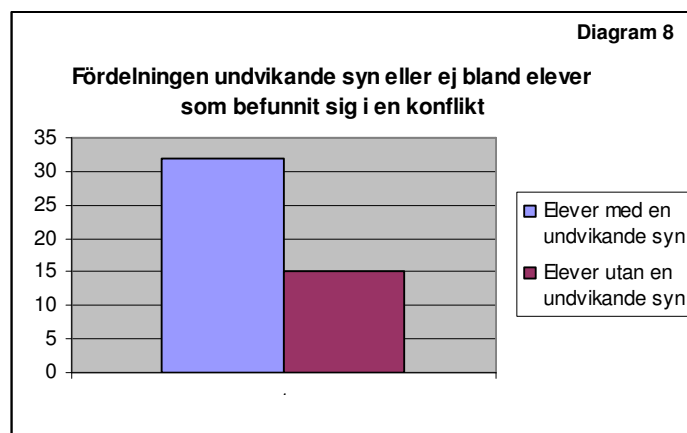
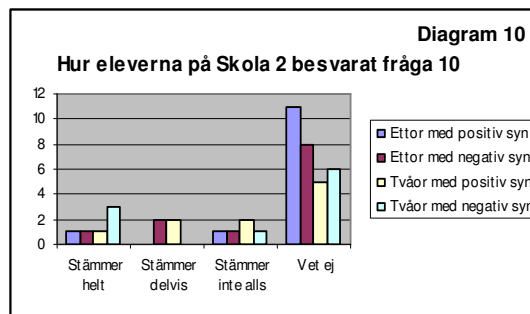
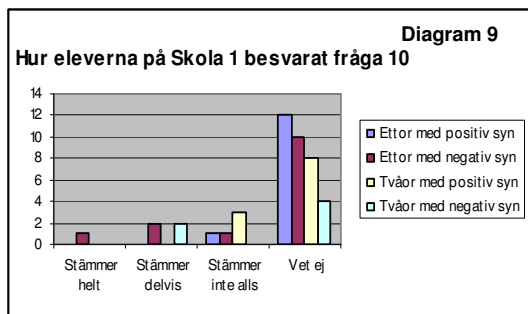

Diagram 8 visar att 32 av de 47 elever som i vår enkätundersökning har kryssat i att de har befunnit sig i en konfliktsituation har en undvikande syn på konflikter. I ettan på Skola 2 har samtliga 12 elever som varit i en konflikt en undvikande syn på konflikter. I tvåan på samma skola är siffran 9 av 14. I ettan på Skola 1 delar en liten majoritet den undvikande synen på konflikter och i tvåan på denna skola har 5 av 10 den undvikande synen på konflikter, det vill säga hälften.

6.3 En positiv syn på möjligheter att påverka

För att ta reda på vilken grad elevdemokrati det finns på de två skolor vi har undersökt har eleverna fått besvara frågor rörande ämnet. Genom fråga 27 ”Vad känner du att du kan påverka inom skolan?” får vi ett direkt svar på vad eleverna känner att de kan påverka. Har en elev kryssat i *Inget alls* är ju inte detta ett särskilt bra betyg för skolans elevdemokratiarbete. Vi har även tagit reda på hur de elever som har försökt förändra något på sin skola har gått till väga. Med fråga 19 ”Vände du dig till elevrådet?” anser vi oss kunna få en bild av hur elevrådet fungerar. Detsamma gäller påståendet nummer 10 ”Elevrådet arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan”.

Diagram 9 och 10 nedan visar hur samtliga elever har besvarat påståendet 10 i enkäten.

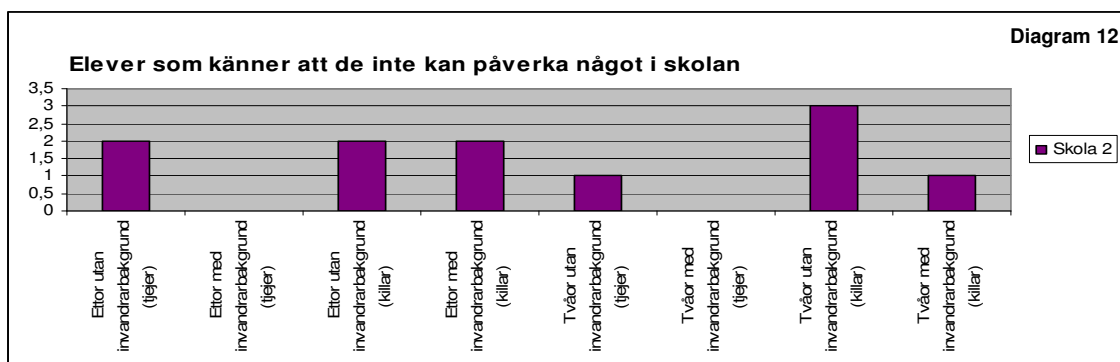
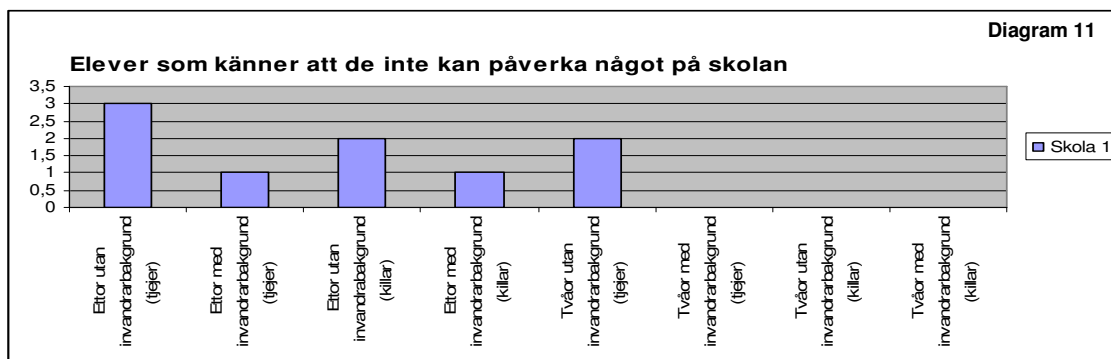
Vår enkätundersökning visar att 64 av de 89 undersökta eleverna (72 %) inte vet om elevrådet arbetar med att minska konflikter på skolan. Endast 15 elever anser att elevrådet gör det. En stor del av eleverna känner alltså inte till vad elevrådet arbetar med. Undersökningen visar även att det är fler elever på Skola 2 som har kryssat i alternativen *Stämmer helt* eller *Stämmer delvis* på detta påstående och verkar därför i större utsträckning känna till elevrådets arbete. Denna siffra är dock inte särskilt hög: 10 elever av 45.

Totalt har 19 elever (21 %) besvarat fråga 18 "Har du personligen försökt ändra på något på din skola?" med ett Ja. 10 av dessa är elever på Skola 1 medan 9 går på Skola 2. I ettan på Skola 1 har 2 killar och 2 tjejer utan invandrarbakgrund försökt att påverka något på skolan. I tvåan på samma skola har 6 tjejer utan invandrarbakgrund försökt att påverka. Av dessa 10 elever har endast 3, 1 tjej ur ettan och två ur tvåan, vänt sig till elevrådet för att få hjälp med den önskade förändringen. I ettan på Skola 2 har 2 killar utan och 2 killar med invandrarbakgrund samt 3 killar utan invandrarbakgrund, 1 kille med invandrarbakgrund och 1 tjej utan invandrarbakgrund i tvåan försökt att förändra något på skolan. Av dessa har endast 2, 2 av killarna utan invandrarbakgrund i tvåan, kontaktat elevrådet i sitt arbete med att genomdriva förändringen. Att så få har valt att vända sig till elevrådet kan ha att göra med vad det är för förändring man vill få gjord. Handlar det om en schemaändring, exempelvis att flytta fram en lektion 10 minuter, kanske det räcker med att vända sig till den ansvariga läraren. Endast 4 av de 19 eleverna har vänt sig till rektor eller till skolledningen då de har försökt att förändra något. Vår undersökning visar att eleverna framförallt praktiserar informellt inflytande då de försöker förändra något på sin skola. Detta på grund av att de främst vänder sig till den lärare eller annan vuxen som är ansvarig.

Även om 19 av de elever som har deltagit i vår undersökning har försökt påverka något på sin skola så anser de flesta att de har möjligheten att påverka, vilket svaren på fråga 27 visar. 45 elever (51 %) anser att de kan påverka undervisningens innehåll och metod, 28 på Skola 1 (64 %) och 17 (38 %) på Skola 2.

Totalt anser 23 av eleverna att de kan påverka schemaändringar, 10 på Skola 1 och 13 på Skola 2. 32 av de elever som deltog i undersökningen anser att de kan påverka skolans miljö. Av dessa går 17 på Skola 1 och 15 på Skola 2. I ettan och i tvåan på Skola 2 anser tre elever att de kan påverka skolmaten.

Diagram 11 och 12 nedan visar att det är få av de elever som har deltagit i vår enkätundersökning, endast 20 av 89 (22 %), på fråga 27 som har svarat att de inte kan påverka något alls på den skola där de studerar.

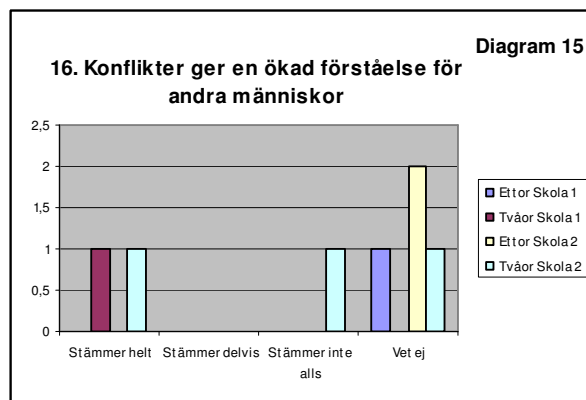
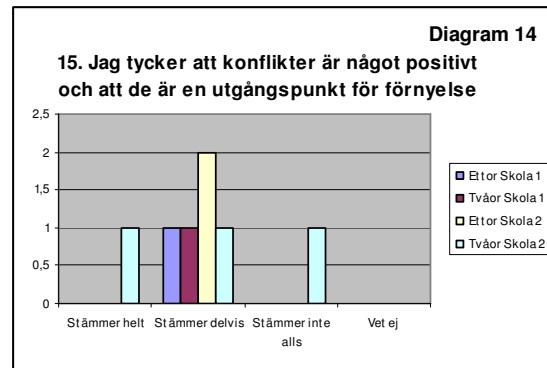
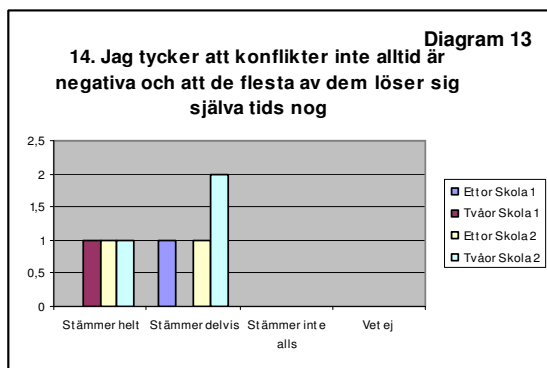

De båda diagrammen ovan visar att 9 elever på Skola 1 och 11 elever på Skola 2 anser att de inte kan påverka något på sina skolor. Av de nio eleverna på Skola 1 har 7 stycken en positiv syn på konflikter och 2 har en negativ. 6 av dem har inte den undvikande synen. Av eleverna på Skola 2 har 4 stycken den positiva synen på konflikter, medan 7 delar den negativa synen. 7 av dessa elever har den undvikande synen på konflikter.

I ettan på Skola 1 har endast 1, en kille med invandrabakgrund, av de 7 eleverna försökt att påverka något på skolan. Hans önskade förändring blev dock inte genomförd. I tvåan på Skola 1 har en av de två tjejerna som har kryssat i att de inte kan påverka något på skolan försökt att förändra något. Inte heller hennes önskan blev uppfylld. Av de 6 eleverna i ettan på Skola 2 som inte anser att de kan påverka något har endast en kille med invandrabakgrund försökt att påverka något. Det han ville förändra blev dock ändrat, trots detta har han alltså svarat att han inte kan påverka något. I tvåan på samma skola har 2 av de 5 eleverna som anser att de inte kan påverka något i skolan försökt att påverka något, men båda killarna utan invandrabakgrund misslyckades med detta.

6.4 Elevrådsrepresentanternas syn på konflikter samt elevdemokrati

Diagram 13, 14 och 15 nedan visar hur de elevrådsrepresentanter som har deltagit i enkätundersökningen ser på konflikter

I vår undersökning är 7 av de elever som deltagit elevrådsrepresentanter. Ettan och tvåan på Skola 1 har varsin representant. Båda är tjejer och representanten i ettan har invandrarbakgrund medan tvåans representant inte har det.

Ettan på Skola 2 har två elevrådsrepresentanter, en tjej och en kille. Båda representanterna har en svensk bakgrund. Det har även de tre elevrådsrepresentanterna i tvåan på Skola 2. Samtliga tre är killar.

Endast två av de sju elevrådsrepresentanterna har en positiv syn på konflikter, enligt vår definition (se ovan). Den kvinnliga elevrådsrepresentanten i tvåan på Skola 1 samt en av de manliga representanterna i tvåan på Skola 2 delar den positiva synen på konflikter. Majoriteten av de som är aktiva i elevrådsarbetet på de båda skolorna har alltså en negativ syn på konflikter.

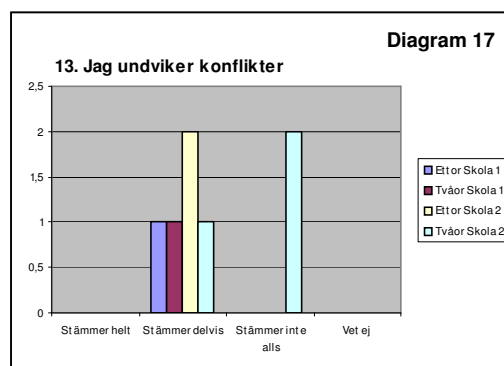
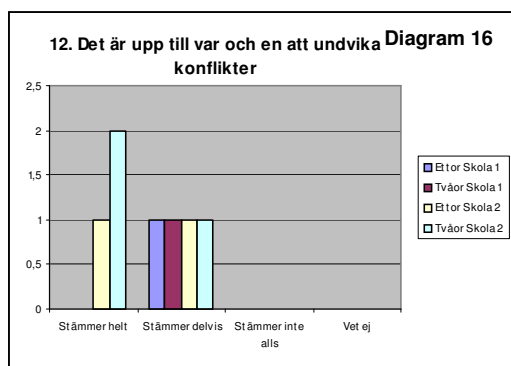
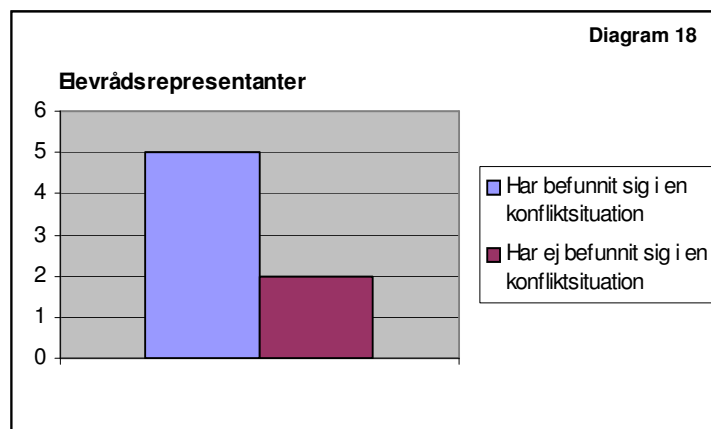

Diagram 16 och 17 ovan visar hur elevrådsrepresentanterna har besvarat fråga 12 och 13, det vill säga om de har *den undvikande synen* på konflikter. Vår undersökning visar att samtliga elevrådsrepresentanter i någon grad delar denna syn. Endast två av elevrådsrepresentanterna för tvåan på Skola 2 har kryssat i att det inte alls stämmer att de undviker konflikter. Dessa två är killar utan invandrarbakgrund. Med undantag för dessa två har samtliga kryssat i Stämmer helt

eller Stämmer delvis på båda frågorna, vilket gör att vi, enligt vår definition (se ovan), anser att de har den undvikande synen på konflikter.

Diagram 18 nedan visar hur många av elevrådsrepresentanterna som, i vår enkät undersökning, har kryssat i att de har befunnit sig i en konfliktsituation.

5 av de 7 elevrådsrepresentanterna har varit inblandade i en konflikt. Den kvinnliga representanten med invandrarbakgrund i ettan på Skola 1, tjejen utan invandrarbakgrund i tvåan på samma skola liksom de tre killarna som är representanter för tvåan på Skola 2 har befunnit sig i en konfliktsituation. De 2 som inte har varit det går båda i ettan på Skola 2.

4 av elevrådsrepresentanterna, tjejen i tvåan på Skola 1 samt de tre killarna i tvåan på Skola 2, har försökt att förändra något på deras respektive skola. En av de tre killarna har inte valt att vända sig till elevrådet med det han vill försöka förändra. Det har de övriga tre gjort.

1 kille av elevrådsrepresentanterna, från tvåan på Skola 2, har besvarat påståendet nummer 10 "Elevrådet arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan" med att kryssa i *Vet ej*. De andra två representanterna från denna klass har svarat *Stämmer helt*. Även den kvinnliga representanten från ettan på Skola 2 har kryssat i *Vet ej*, medan den manliga representanten har svarat *Stämmer delvis*. Inte heller elevrådsrepresentanterna på Skola 1 har svarat likadant på denna fråga. Ettans representant har svarat *Stämmer delvis*. Tvåans representant har kryssat i *Stämmer inte alls*.

Elevrådsrepresentanten för ettan på Skola 1 anser att hon endast kan påverka skolans miljö. Denna representant har en negativ syn på konflikter. Representanten för tvåan på denna skola anser att hon endast kan påverka undervisningens innehåll och metod. Hon har en positiv syn på konflikter. Den manliga elevrådsrepresentanten för ettan på Skola 2 anser även han att han endast kan påverka skolans miljö, medan den kvinnliga representanten skriver att hon endast kan påverka skolmaten. Båda dessa representanter har enligt vår definition ovan en negativ syn på konflikter. En av elevrådsrepresentanterna i tvåan på Skola 2 anser att han kan påverka både schemaändringar, skolans miljö och undervisningens innehåll och metod. Han har en positiv syn på konflikter. De övriga två anser dock att de inte kan påverka något alls. Dessa två delar även den negativa synen på konflikter, en av dem har även den undvikande synen, enligt vår definition ovan.

6.5 Sammanfattning av resultatredovisning

Vår enkätundersökning i de fyra klasserna på de två skolorna visar sammanfattningsvis att majoriteten av de elever vi har undersökt har en positiv syn på konflikter samt att en ännu större del, 68 av 89 stycken, har det Maltén kallar för den undvikande synen på konflikter. Även om Maltén inte säger att de olika synsätten på konflikter är oförenliga skulle man kunna tycka att det endast borde vara de elever som har en negativ syn på konflikter som även delar den undvikande synen på dem. Vad det beror på att vår undersökning inte visar detta kommer vi att diskutera under punkt 8.2 *Resultatdiskussion*.

Den undersökning vi har genomfört visar även att majoriteten av de som har befunnit sig i en konfliktsituation är killar. De flesta av de elever som har hamnat i en konfliktsituation har en positiv syn på konflikter. Trots detta har majoriteten ändå samtidigt en undvikande syn på dem. Vidare visar vår undersökning att de flesta eleverna som har deltagit i vår undersökning inte vet om elevrådet arbetar med att minska konflikterna på deras skola. Undersökningen visar även att endast ett fåtal vänder sig till elevrådet då de vill förändra något på skolan. Endast 20 elever som har deltagit i undersökningen anser att de inte kan påverka något på den skola där de studerar. Drygt hälften av de deltagande eleverna anser å andra sidan att de kan påverka sin undervisnings innehåll och metod.

Endast två av de sju elevrådsrepresentanterna som har deltagit i vår enkätundersökning har en positiv syn på konflikter. Majoriteten av de som är aktiva i elevrådsarbetet på de båda skolorna har alltså en negativ syn på konflikter. Vår undersökning visar att samtliga elevrådsrepresentanter i någon grad delar *den undvikande synen* på konflikter. De flesta av representanterna har befunnit sig i en konfliktsituation. Gällande påstående 10 "*Elevrådet arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan*" ger inte de sju elevrådsrepresentanterna något entydigt svar. Två av dem har till och med svarat att de inte vet om elevrådet jobbar med det eller ej.

Fyra av de sju elevrådsrepresentanterna har försökt förändra något på sin skola, tre av dem har gått genom elevrådet för att få hjälp med detta. Fem av representanterna menar att de kan påverka saker på sin skola, men två stycken anser dock att de inte kan påverka något alls.

7. Diskussion

Vi kommer i följande kapitel att diskutera och analysera vår metod, vårt resultat samt vår uppsats relevans för lärarprofessionen.

7.1 Metoddiskussion

Vi har i vår undersökning valt att enbart vända oss till gymnasieelever. Vi ville ta reda på hur ungdomarna själva uppfattar konflikter. Vid en större undersökning skulle man kunna skapa en större bredd genom att även be lärare besvara frågor och påståenden rörande konflikter och elevdemokrati.

Vår undersökning av vilken syn gymnasieelever har på konflikter kan inte generaliseras till några andra än till just de 89 elever som har deltagit i enkätundersökningen, det är den alldeles för liten för. Vår tanke var från början att fler elever skulle delta i undersökningen. Vi ville att en etta, en tvåa samt en trea från två olika skolor skulle besvara våra frågor. Detta blev inte fallet på grund av att den trea som skulle undersökas på Skola 2 inte hade några lektioner. Visst, vi hade kunnat dela ut vår enkät till en annan klass, men eftersom vi fick denna information så sent var terminen så gott som över. Hade en trea på gymnasiet undersökts hade vi förmodligen kunnat se skillnader i enkätsvaren beroende på ålder.

Det var inte heller meningen att det var just Skola 2 som skulle undersökas. Vi ville egentligen genomföra enkätundersökningen på en skola som är känd för att arbeta mycket och aktivt med elevdemokrati. Vi tror att detta skulle kunna ha gett en större spridning på svaren mellan skolorna. Eftersom detta inte blev fallet har vi svårt att verifiera eller falsifiera vår hypotes: att de elever som erfar mycket elevdemokrati på en skola ser konflikter mer positivt än de som inte gör det. Vi är trots detta nöjda med vårt val av skolor på grund av att de skiljer sig mycket åt, även om de båda ligger i centrala Göteborg. Trots att det inte syns i vår presentation av vår undersökning ovan så har majoriteten av eleverna på Skola 1 en invandrarbakgrund. Att denna fördelning inte alls syns i vår uppsats kan bero på att de som har besvarat enkäten från Skola 1 går ett specialutformat program. Vi tror dock att skolans höga invandrandel ändå kan påverka de elever som har deltagit i undersökningen från denna skola.

Naturligtvis kan vårt urval av de deltagande gymnasieeleverna diskuteras. Att det just blev de 89 elever som besvarade vår enkät berodde på att de lärare, som vi hade kontakt med, hade tid över för oss på just dessa lektioner, i dessa klasser. Den bästa formen för urval till en enkätundersökning, eller till alla typer av undersökningar för den delen, är den slumpmässiga. Med denna form av urval har alla lika stor chans till att få delta i en viss undersökning. Hade vår undersökning haft större proportioner hade vi kunnat nyttja ett stratifierat urval. Om vi visste att fördelningen mellan män och kvinnor på Skola 1 var 40 procent mot 60 procent hade vi kunnat dela upp alla elever i en "manshög" och i en "kvinnohög" och därefter dragit 40 % av namnen som skulle delta i enkätundersökningen från högen med männen. Sedan hade vi kunnat göra nya högar för män med och för män utan invandrarbakgrund, och så vidare. Stratifiering gör en undersökning proportionell. Den urvalstyp kräver dock att man har tillgång till all information om det som kan stratifieras i förväg.

Vi har i vår undersökning för att ta reda på varför gymnasieelever har den syn de har på konflikter valt att se om den kan bero på kön, huruvida man har en invandrarbakgrund samt graden av elevdemokrati på skolan. Dessa tre faktorer skulle kunna ha bytts ut mot andra, exempelvis vilken del av Göteborg man bor i eller vilken utbildning elevernas föräldrar har. Att ta reda på den

kausala mekanismen är inte enkelt och kräver ofta att man prövar sig fram, vi har i vårt uppsatsarbete testat tre olika faktorer.

Det angreppssätt vi har valt i vår studie är av kvantitativ natur. Vi valde att använda oss av detta på grund av att det kvantitativa angreppssättet är det bästa att nyttja då stora populationer ska undersökas. Vi tycker att 89 stycken svar på en enkätundersökning kan anses mer representativt än 10 stycken intervjuer i samma urvalsgrupp. Naturligtvis hade vi kunnat använda oss av intervjuer för att få mer och djupare information av elevernas syn på konflikter, men skulle två elever ur varje klass vara representativa för samtliga i klassen?

Syftet med denna uppsats var att undersöka vad gymnasieelever i dagens svenska skola har för inställning till konflikter samt om denna har att göra med om eleven själv varit inblandad i en. Vi vill även ta reda på om denna syn har ett samband med graden av elevdemokrati på skolan, eller om det har att göra med medfödda egenskaper som kön eller om man kommer från en invandrarbakgrund. Vi anser oss nu ha uppfyllt det syfte vi till en början satte upp.

7.2 Resultatdiskussion

Gymnasieelevers syn på konflikter

Den första frågeställningen vi formulerade löd: I vilken utsträckning är gymnasieelever positivt och negativt inställda till konflikter? Vår enkätundersökning visar att 47 av de 89 deltagande eleverna har en positiv syn på konflikter. De delar alltså någon av de syner Arne Maltén kallar för den naturliga synen eller den vitaliserande eller interaktiva synen. Trots detta visar vi i vår resultatredovisning att majoriteten av gymnasieeleverna, som varit med i vår enkät, delar Malténs tredje syn på konflikter den undvikande synen. Även om Maltén inte säger att de olika synerna på konflikter är oförenliga, anser vi att det endast borde vara de elever som har en negativ syn på konflikter som även delar den undvikande synen på dem. Att så inte är fallet tror vi kan bero på att begreppet konflikt är så nära sammankopplat med negativa händelser. Ett exempel på detta är att man ofta i nyhetsrapporteringar använder sig av ordet konflikt synonymt med krig. Samtidigt som nyhetsankaret läser "Den uppblossade konflikten i Gaza" visas bilder på sönderbombade hus och skadade människor på sjukhus. Vi tror att detta kan ha betydelse för att många av de gymnasieelever vi har undersökt har en undvikande syn på konflikter. En annan anledning kan vara att man känner ett obehag för de följder en konflikt kan få exempelvis att de kan skapa misstro inom en grupp. Maltén anser att konflikträdsla är vanligt hos svenskar i jämförelse med exempelvis sydämlingar. Dessa tankar skulle kunna förklara varför eleverna delar Malténs samtliga tre syner på konflikter.

Då vi analyserar vårt resultat kan vi konstatera att det inte verkar spela någon roll vilken skola man går på för vilken syn man har på konflikter. Av de 47 elever som har en positiv syn på konflikter studerar 24 stycken på Skola 1 och 23 stycken på Skola 2. Detta gör att 20 elever från Skola 1 och 22 från Skola 2 har en negativ syn på konflikter.

Vilken syn en elev har på konflikter verkar inte heller bero på vilket kön man har. 23 av de tjejer som har besvarat enkäten samt 24 killar har en positiv syn på konflikter.

Däremot visar vår undersökning att de elever som kommer från en invandrarbakgrund har en negativ syn på konflikter. Vad detta beror på kan vara svårt att veta. Kanske har de kommit till Sverige som flyktingar och likställer konflikt med krig precis som exemplet ovan visar.

Hur elever som varit inblandade i konflikter ser på dem

Vår enkätundersökning visar att det framförallt är killar som har befunnit sig i en konfliktsituation. Totalt har 47 av de 89 eleverna kryssat i att de har varit inblandade i en konflikt. Av dessa är endast 14 tjejer vilket gör att 33 är killar. Vad anledning till detta är kan nog

ingen besvara. Kanske beror det på att killar har ett hetare temperament än vad tjejer har. Vi anser dock att vårt resultat endast späder på fördomen att det är killar som oftast hamnar i konflikter.

Vi har i vår resultatredovisning ovan även visat att majoriteten av de som har befunnit sig i en konfliktsituation har en positiv syn på konflikter. Detta kopplar vi till Malténs teori om att konflikter kan ses som något naturligt, detta eftersom vi utvecklas genom den långa problemlösningsprocessen som livet ju är.⁶⁵ Vi tror att de elever som har varit inblandade i en konflikt, precis som Maltén, ser konflikter som något positivt och konstruktivt att de inte behöver vara skadliga och destruktiva. Kanske har eleverna upplevt att det genom konflikter sker ett utbyte av idéer samt att oenigheter blir till en kreativ kraft vilket skapar dynamik för en grupp. Det är möjligt att de elever som har befunnit sig i en konfliktsituation har märkt det Maltén anser är nödvändigt - att såväl spänning som dynamik krävs för både personlig och institutionell utveckling. Denna tanke lyfter även John Dewey fram i sin teori. Han menar att uppstådda konflikter ska lösas på demokratisk väg. Detta gör att utvecklingen går framåt. Dewey menar ju att ett samhälle hela tiden måste utvecklas för att det inte ska förfalla.⁶⁶ Kanske är det just denna utveckling som eleverna som har varit inblandade i en konflikt har upplevt och att de därför har en positiv syn på dem.

Vi frågade oss utifrån vårt syfte om elevers inställning till konflikter påverkas av om de själva varit inblandad i en? Vår undersökning visar att så är fallet. Majoriteten av eleverna som har befunnit sig i en sådan situation har en positiv syn på konflikter. Dock gäller inte detta elevrådsrepresentanterna som har en negativ upplevelse av konflikter, även om de varit inblandade i dem (se nedan).

En positiv syn på möjligheten att påverka

I vår tredje frågeställning frågade vi oss hur elevernas inställning till konflikter påverkas av graden elevdemokrati som finns på skolan där de studerar? Vår undersökning visar att de flesta eleverna som har deltagit i vår undersökning inte vet om elevrådet arbetar med att minska konflikterna på deras skola. Vi anser att eleverna genom elevrådet har den bästa möjligheten till att påverka sin utbildning och därför menar vi att elevrådet måste vara välfungerande för att verklig elevdemokrati ska råda. Att så många elever i vår undersökning inte känner till elevrådets arbete tycker vi är skrämmande. Enligt oss är elevrådet ett bra forum för där kan Tomas Englunds teori om det deliberativa samtalet praktiseras. I dessa samtal får de inblandade ge uttryck för sina uppfattningar, lyssna på vad andra tycker och sedan ta ställning i en fråga. Genom att lyssna och värdera vad andra säger kan man enas om värden som alla kan hålla med om. Skolan rymmer precis som det övriga samhället mängder av konflikter och det deliberativa samtalet leder till att man kan börja respektera andras uppfattningar samt att man kan komma överens trots dem.⁶⁷ Naturligtvis är det viktigt att samtliga elever får vara en del av denna form av samtal och att inte enbart elevrådsrepresentanterna är det. Vi anser dock, som sagt, att elevrådet är ett bra forum där denna teori kan praktiseras. Sker det deliberativa samtalet i klassrummet finns hela tiden en lärare närvarande och eleverna ges då inte samma möjlighet att själva komma fram till lösningar på sina problem.

I vår resultatredovisning ovan visar vi att det inte är särskilt många av de som har deltagit i undersökningen som har försökt förändra något på sin skola, endast 19 stycken av de 89 eleverna. RoseMarie Kamperins studie visar att det främst är flickor som är aktiva i arbetet med att försöka påverka skolvardagen.⁶⁸ Vi har svårt att dra en sådan slutsats eftersom så få har kryssat i att de har försökt att ändra på något, men av de 19 som har gjort det är 9 tjejer. Kamperin skriver även i sin

⁶⁵ Maltén., s.152

⁶⁶ Dewey, s.37

⁶⁷ Englund, s.7

⁶⁸ Kamperin, s.81

studie att de elever hon undersökte inte använder sig av formellt inflytande, undantaget då de direkt vänder sig till rektorn. De nyttjar det informella inflytandet. Vår enkätundersökning tyder på att proceduren är densamma på de skolor vi har undersökt. Endast 3 respektive 4 av de 19 eleverna har vänt sig till rektor eller till elevrådet då de har försökt att förändra något. De elever som har försökt få något förändrat har praktiserat informellt inflytande. Vi drar denna slutsats eftersom de främst vänder sig till den lärare som är ansvarig för det de vill ändra på. Vi tror att en anledning till att elever försöker påverka genom att använda sig av informellt inflytande kan bero på att rektor och skolledning ofta är svåra att få tag på. Dessutom kanske man hellre vänder sig direkt till den ansvarige läraren på grund av att skolledningen kan kännas skrämmande, att problemet man vill förändra då får för stora proportioner. Att eleverna i vår undersökning inte vänder sig till elevrådet kan ha att göra med att de inte riktigt vet vad elevrådet sysslar med.

Vår undersökning visar att ungefär hälften av de deltagande gymnasieeleverna anser att de kan påverka sin undervisning, 28 stycken på Skola 1 och 17 på Skola 2. Detta anser vi vara en positiv siffra, framförallt för Skola 1, eftersom det i Lpf 94 står att: **De demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former skall vara viktiga principer i utbildningen.**⁶⁹ Majoriteten av de elever som har besvarat vår enkät menar att de kan påverka sin utbildning, det vill säga schemaändringar, skolans miljö samt undervisningens metod och innehåll. Detta är enligt oss en glädjande siffra och det skulle det även vara för John Dewey som ju i sin teori skriver att skolundervisningen samt skolmiljön bör genomsyras av demokratiska idealet för att skolan ska kunna vara den främsta socialisationsinstitution i samhället.⁷⁰ Vårt resultat tyder på att eleverna är nöjda med sin möjlighet att påverka på skolan. Rickard Nord frågar sig i sin uppsats om eleverna är nöjda med sitt inflytande inom skolans värld. Vår undersökning verkar tyda på att så är fallet och om inte så kanske det borde vara det.

20 elever av de 89 vi har undersökt anser att de inte kan påverka något alls på den skola där de studerar. Detta är naturligtvis en alldeles för stor siffra, men kanske är det så att de kan påverka mer än vad de egentligen upplever?

Enligt den enkätundersökning som vi har utformat verkar inte graden av elevdemokrati på den skola där man studerar påverka en elevs inställning till konflikter. Av de 47 elever som i vår enkät kryssat i att de har en positiv syn på konflikter studerar 24 stycken på Skola 1 och 23 på Skola 2. Detta gör att 20 elever från Skola 1 och 22 stycken från Skola 2 har en negativ syn på konflikter. Ungefär hälften på varje skola.

Elevrådsrepresentanternas syn på konflikter samt elevdemokrati

De flesta av elevrådsrepresentanterna 5 av 7 har en negativ syn på konflikter och samtliga har i någon mån den undvikande synen på dem. 5 av representanterna har även befunnit sig i en konfliktsituation. Vi frågar oss varför resultatet bland de som är aktiva i elevrådet skiljer sig så pass mycket från det bland de övriga eleverna. Kanske kan det bero på att de som representanter för klassen får i uppdrag att föra fram krav på förändringar till skolledning och liknande. Misslyckas de med att få förändringen genomförd kan de eventuellt hamna i en konflikt med sina klasskamrater. Detta skulle kunna vara en anledning till att elevrådsrepresentanterna rent procentuellt sett känner ett större obehag för konflikter.

Det vi anser mest skrämmande i vår undersökning av elevrådsrepresentanterna är att två av dem anser att de inte kan påverka något alls på den skola där de studerar. Detta tillsammans med vårt

⁶⁹ Lpf 94, s.13

⁷⁰ Eduardo Terrén, *Post-modern Attitudes: a challenge to democratic education*, European Journal of Education, 37, 2, 161-177

resultat som visar att alla representanter inte vet om elevrådet arbetar med att minska konflikterna på skolan eller ej tycker vi tyder på att elevråden på de båda skolorna fungerar dåligt. Naturligtvis behöver inte de som är aktiva i elevrådet vara mer insatta i demokratiska frågor än vad övriga eleverna är, men vi anser att det är ett plus och en klar förutsättning för att elevrådet ska fungera som ett demokratiskt forum för eleverna på en skola och därigenom kunna arbeta för en högre grad av elevdemokrati på skolan i fråga.

7.3 Diskussion om vår studies relevans för lärarprofessionen

I vår inledning skrev vi att konflikter finns runt omkring oss hela tiden och att det naturligtvis är likadant i skolan. Detta måste vi som lärare i vårt vardagliga arbete vara medvetna om. Även om vi svenskar är mer konflikträdda än vad sydlänningar är, så får inte vi som lärare vara rädda för att ta upp konflikter till ytan. Vi får inte sopa dem under mattan. Konflikter är en förutsättning, eller i alla fall en möjlighet, för utveckling.

En av lärarnas främsta uppgifter är, enligt oss, att skapa och uppmuntra till en öppen skolmiljö där kommunikation står i centrum. Detta kanske är ännu viktigare i skolan i dag än vad det har varit tidigare på grund av att elevsammansättningen inte är lika homogen som tidigare. Elever i en och samma klass kan komma från alla delar av världen och ha helt skilda bakgrunder.

Som lärare bör vi ge eleverna utrymme till och bereda dem för ett informellt inflytande.

John Deweys slogan ”learning by doing” kopplar samman teori och praktik. Det är utefter denna teori vi lärare måste arbeta för att eleverna ska få lära sig om och känna på demokrati. Genom att ge våra elever plats för att själva vara med och påverka sin utbildning får de möjlighet till att praktisera demokrati och därigenom lära sig vad det innebär.

Genom att eleverna får möjlighet till att på demokratiska vägar påverka sin utbildning samt att konflikter tas upp till ytan, hanteras och därmed leder till utveckling skapar vi som lärare en sund miljö för lärande.

8. Förslag på vidare forskning

Vår studie ska inte alls ses som något som är generaliserbart, det är den alldeles för liten för. Snarare kan den ses som en pilotstudie för vidare forskning. Undersökningen är fullt möjlig att göra i en större skala och först då är den generaliserbar för gymnasieelevers syn på konflikter.

Väljer man att även undersöka elever som går i trean på gymnasiet kan man förmodligen se skillnader i svaren beroende på ålder. En annan fördel med att göra om vår undersökning i större skala skulle vara att en skola som aktivt arbetar med elevdemokrati då skulle kunna studeras. Först då kan man verkligen testa vår hypotes: att de elever som erfar mycket elevdemokrati på en skola ser konflikter mer positivt än de som inte gör det.

Tryckta referenser

Göran Bergström & Kristina Boréus, *”Textens mening och makt Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys”*, Studentlitteratur, 2005

John Dewey, *Demokrati och utbildning*, Daidalos, 1997

Tomas Englund, *”Deliberativa samtal som värdegrund – historiska perspektiv och aktuella förutsättningar”*, Skolverket, 2000

Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, *Metodpraktikan*, Norstedts Juridik AB, 2007

Johan Gejhed & Hanna Granér, *”Barn av vår tid Kriminella ungdomsgång, segregering och klass – vardagen på en skola i Landskrona?”*, Malmö högskola, 2007,

RoseMarie Kamperin, *”Försök att påverka – Delrapport 1 En empirisk studie av ungdomars vilja och möjlighet att förändra: analys av tre påverkanssituationer i skolmiljö”*, Göteborgs universitet, IPD-rapporter Nr 2005:01

Arne Maltén, *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*, Studentlitteratur, 1998

Rickard Nord, *”Informellt inflytande”*, Linköpings universitet, 2008

Eduardo Terrén, *Post-modern Attitudes: a challenge to democratic education*, European Journal of Education, 37, 2, 161-177

Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94
Skollag (1985:1100)
Lärares yrkesetik

Elektroniska referenser

Mikael Alexandersson, *John Dewey i vår tid*,
<http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/0040B90F>, 2008-12-19

Åsa Brumark, *På väg mot medborgarrollen*,
<http://webappl.web.sh.se/C125716A0028810C/tmt.view/719E519510FB2149C12572FE00674A5D?open&ref=/C1256C9300756F52/DD760E96EB14468BC125719C004A3119;/C1256C8A0066623D/911D4743A30D0608C1256CFC00608EBB&iframeLink=/shapp/forskningsdat abasen.nsf/0/6A8186C4E0786BEDC12571CD00429381?openDocument&Sprak=S>,
2008-12-19

Bengt Gustafsson, Göran Hermerén & Bo Petersson,
http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf, 2008-12-12, ”Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och Exempel”

http://www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_f ix.pdf, 2008-12-12

<http://www.fotbollslag.com/fotboll/deweys-teorier/>, 2008-12-19

Enkät om konflikter och elevdemokrati

Vi startar med några påståenden som rör konflikter

Konflikt definierar vi på följande vis: "En konflikt mellan människor uppstår vid en sammanstötning, en kollision eller annan oförenlighet mellan mål, intressen, synsätt, värderingar, grundläggande behov eller personlig stil".

1. Det är mycket konflikter på skolan

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

2. Jag har varit inblandad i en konflikt

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

Om du har kryssat i "Stämmer inte alls" på påstående nummer 2 kan du hoppa till påstående nummer 8.

Vilken av följande konflikter har du hamnat i?

3. Kommunikationskonflikt (exempelvis på grund av missförstånd)

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

4. Sakkonflikt (exempelvis hur ett arbete ska läggas upp)

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

5. Rollkonflikt (exempelvis att de krav du har på dig som elev krockar med de krav du har på dig på fritiden)

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

6. Intressekonflikt (var och en ser endast till sina egna intressen)

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

7. Värde- och värderingskonflikt (exempelvis etiska problem eller politiska åsikter som går isär)

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

.....

8. Lärarna på skolan arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

9. Lärarna och eleverna arbetar aktivt tillsammans för att minska konflikterna på skolan

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

10. Elevrådet arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

11. Rektorn arbetar aktivt för att minska konflikterna på skolan

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

Nu några påståenden om hur du ser på konflikter

12. Det är upp till var och en att undvika konflikter

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

13. Jag undviker konflikter

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

14. Jag tycker att konflikter inte är alltid är negativa och att de flesta av dem löser sig själva tids nog.

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

15. Jag tycker att konflikter är något positivt och att de är en utgångspunkt för förnyelse.

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

16. Konflikter ger en ökad förståelse för andra människor.

Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Vet ej
--------------	----------------	-------------------	--------

Nu några frågor som rör elevdemokrati

17. Finns det saker du skulle vilja ändra på i skolan?

Ja	Nej
----	-----

Om du har kryssat i nej på frågan hoppa till fråga nummer 27.

18. Har du personligen försökt ändra på något på din skola?

Ja	Nej
----	-----

Om du har kryssat i nej på frågan hoppa till fråga nummer 27.

Nu följer några frågor om hur du gick tillväga då du försökte ändra något

19. Vände du dig till elevrådet?

Ja	Nej
----	-----

20. Vände du dig till berörd lärare eller vuxen ansvarig?

Ja	Nej
----	-----

21. Vände du dig till någon annan vuxen på skolan som du har ett bra förhållande till?

Ja Nej

22. Vände du dig till rektor eller någon annan i skolledningen?

 Ja Nej

23. Vände du dig till någon utanför skolan?

 Ja Nej

24. Lyssnade personen du talade med?

 Ja Nej

25. Blev den ändring du önskade genomförd?

 Ja Nej

26. Om du vände dig till flera personer gällande det du ville förändra, i vilken ordning gjorde du det? (numrera med den du vände dig till först som nummer 1)

 Jag gjorde inte det

Elevrådet

Berörd lärare eller vuxen ansvarig

Annan vuxen, som jag har ett bra förhållande till

Rektor eller skolledning

Någon utanför skolan

27. Vad känner du att du kan påverka inom skolan? (ringa in ett eller flera av alternativen)

Schemaändringar

Skolans miljö

Undervisningens innehåll och metod

Inget av dessa alternativ, men däremot

Inget alls

Till slut några frågor om dig själv

Jag är:

 Man Kvinna

Jag går i:

 1:an 2:an 3:an

Jag är aktiv i elevrådet

 Ja Nej

Jag har svenska föräldrar

Ja Nej

Jag har svenska som modersmål

 Ja Nej

Tack för att du deltog!